

МИЋО ЦВИЈЕТИЋ
(1946–2023)

ТРАГАЊЕ ЗА ЧОВЕКОМ*

ТРАГАЊЕ ЗА ЧОВЕКОМ

Као са ума сишавши, кренеш усред дана,
Куражан и пркосан, у срцу победиш страх,
Јавно на видело носиш русу главу у торби.
Идеш да се мало на отвореном порадујеш,
Нека из помрчине блесну ведрији тренуци.

Заједно са привиђењима познатим улицама,
Од стана са Мариндвора, све до Башчаршије,
Укорак са спасиоцем или будућим убицом.
Некад би помислио, живиш сарајевску бајку.

По дневном сутону ходиш Титовом улицом,
Где се изгуби оно бајно братство и јединство.
Утуљена и Вечна ватра, пламеном не светли.

У својој слепој заблуди потпуно си превидео,
Свуд по улицама и пролазима су рушевине;
И својим корацима газиш по минском пољу,
Сваког трена може разнети откаченог шетача.

Сретнеш ретке познанике, врле бивше јаране,
Преко ноћи се преобратили у поседеле старце.
Ћутљиви и ћудљиви, свакоме претесно у кожи,
Изгледају привидно живи, а већ одавно мртви.

* Из рукописа *Сарајевски реквијем и групе болаге* (1992–2022).

Чујеш појединости о судбини неких пријатеља;
Једног у самом центру, наводно, покоси снајпер,
У врло сумњиво време, на још сумњивијем месту.
Србина из твојих крајева, разуме се, агрессорски.

Пораженији се назад враћаш у опустели дом,
Светлост која кратко обасја смртоносно зрачи.
Уз бреме нових убоја прелазиш ничији праг,
Уместо у топло гнездо, поново у крило звери.

Ране би се мало зацелиле, душа надом окрепила,
Да си у ризичној мисији, на ратној сцени града,
Чуо макар једну радоснију вест и ведрију причу.
Како би охрабрила црквена звона и глас мујезина.

У злом вакуу није се твој унутрашњи вапај чуо,
У сумраку чаршије залуд си трагао за човеком.

ПРОВЕРАВАЊЕ СТАЊА

Дубоко у рату, на све стране крвава игра,
Још сам непримећен, нема ме јавно нигде,
У списковима живих, ни у књигама мртвих,
Нико не тражи, не спомиње име на улици.

Док сам помишљао да нигде не постојим,
Преноси комшија, да сам данас тражен,
Од званичног лица, неки човек из општине.
Нисам затечен у стану, па је оставио позив,
Да се обавезно сутра код надлежних јавим.

Живех у заблуди, ником нисам на увиду,
Ипак сам на оку, служби важном списку,
Ледну стрепња, зебња од мобилизације!

Са буром страха одазивах се на позив,
Одлазим око подне, сасвим близу стана.
Не морам проћи опасне заседе и бусије,
Већ сам имао таква непријатна искуства.

Преко мостића, у зеленој оази је зграда,
Где су све најважније градске испоставе.
Шетају сиротог од једних до других врата,
Најзад открих за мене надлежну службу.

Строги чиновник мотри на личну карту,
Изусти шкрте речи: *проверавање стања;*
Надлежни ме тражили само да региструју,
Ко тренутно власно борави у нашем стану.

Попусти страх, очекивах опаснији сусрет,
Ослобођен и заблуде, да нисам на списку.

ДНЕВНИК, ЗАПИСИ

Сваки дан исписујеш странице дневника,
Шта тужни сужањ сања, а што му се догађа.
Случај неуспелог бекства из суђеног пакла,
Појачава драмску густину слова и речи,
Печалне отиске у збиру људске несреће.

За сваки случај, понеки редак је у шифрама,
Да се не би открио пуни смисао написаног,
У чемеру љуте невоље шта снујеш и смераш.

Може изненадна контрола, провера станара,
Да стрпљиво прелистава и странице рукописа,
Открива о чему самотник пише и таји у тексту.
Ни вешт графолог не би успео замагљено открити,
Нико осим тебе ни прави смисао речи разумети.

У несабраним часовима задрхти рука писара,
Хемијском оловком не пишу се читкија слова.
Да имаде при руци негдање перо и мастило,
Дуже би преживеле мисли изнуђених часова.

Иако није прилично црном и несрећном добу,
Најбоље би било гушчије перо древног дијака;
Рукопис би био дугорочан, летописни цветак,
Не би се могао избрисати, траг би остао вечан.

На беле листове увек је падала понека суза,
Док си даноноћно исписивао тужне опорукe.
Неутешни писар преживљавао драму страха,
Као да истиче време, готово више не постоји,
Привидно жив, за судње се одавно привикава.

БАЛАДА О СТЕВАНУ

*Бивало је: јави се и мени Хрисѿос,
Кроз ѿламен и ѿкољ, ѿођружен и бос.*

Стеван Тонтић

Кад тужни песник наслути скори одлазак,
Уморан од злосрећних година свога века,
Загрцнуто са светом своди болне рачуне.
Јавно обелодни песму *Кад будем оглазио,*
Дирљиве верске својих каденци и опорукa.
Он се заувек од свеколиког бола опраштао,
Сводио, *чудесни [...] и ѿрозоморни живоји.*

У горко исповедној меморији сећа се свега,
Од свих се загрцнуто и болно опраштао;
У истом певу од злосрећних добротинитеља,
Нарочито од крволока, мучитеља и убица:
Кад будем оглазио, сјејићу се и оних,
Који су у више наврѿа ѿуцали у мене
И реговно ѿромащивали.

У мутном добу нам протицали проклети дани,
У опасним и мрачним зонама рушног Сарајева,
Скривали се у мишје рупе, сумануто од смрти.
У крвавом гротлу нисмо знали један за другог,
Да се, кукавци сињи, печемо на истој ватри.

Да смо се случајно у безумном кругу негде срели,
Како се збивало са сродним угроженим душама,
Не знам шта бисмо утешно један другоме рекли,
Да има неки смисао, буду речи нашег олакшања.

Вероватно бисмо занемели од страве ћутали,
Што и сада чинимо на два удаљена света.
Наше ћутање би јасније и гласније говорило,
Него било које у одори језе изговорене речи.

Више би говорила нема уста, смркнуте очи,
Изглед бледоликих лица, влажених од суза,
Наша изнурена тела, од очаја стегнуте руке,
Спутани оковима безнађа, будуће пропасти.

Мученику Стевану, нигде не би сигуран заклон,
У преком лову откривен је као војни обвезник,
Строга заповест, пушку у руке и на прву линију.
Успе тужни човек некако избећи мобилизацију,
Позивајући се на земаљско и небеско послање.

Али, друга војна заповест није га заобишла,
Уз милосну повластицу, знају о коме се ради,
Да изгубљени поданик присилно копа ровове,
Понизан робовски рад, *земунице у брду Ђлине*.
На брисаном, ужареној линији живота и смрти,
Да, у *брду Ђлине*, извесно, ископа и себи раку.

Како би о Стевановој жртви телалила чаршија,
Листом би у звезде ковала песника и Србина;
Славно је погинуо бранећи свој вољени град,
Од дивљих зликоваца и заклетих душмана.

Славопојке преносили врли књижевни јарани,
Са којим проведе минулих деценија силно време,
Уз песничке заносе, ватру речи и пића, облаке дима,
Бесконачне партије шаха, као да је на живот и смрт.

Посебно с водећим барјактаром књижевне сцене,
Назива га у посвети песме, *браће моја живојца*;
Који ни прстом није мрднуо да избави пријатеља,
Од робовског понижења и крвавог ратног кулука.
Био близак централној власти, врата му отворена,
Увек могао код врховника приступити на канабе.
Од своје песничке фамилије изневерен је човек.

*

Лудом срећом, заобишле ме Стеванове муке,
Непуна два месеца пре њега избегах из пакла.
Уз све удесно, он дочека и парче љуте зиме,
По јануарском снегу и леду заточеник се спаси,
Поузданим каналима уточиште нађе у туђини.

Готово десетлеће зачамао у немачком егзилу,
У Берлину се мало песнику разведрила небеса.
Пријатељи су рањену душу људски разумели,
Чинили свакојака добра, мелеме на љуте ране.
Ретком братству се за живота Стеван одужио,
Преводилачким уздарјима стихова на српски.

Давних осамдесетих онамо му отворени видици,
Као стипендиста је боравио у Источној Немачкој.
И у подељеној метрополи био на врелима језика,
У сазвежђу славних умова, песника и филозофа.

Богатио душу на часовима са блиским људима,
Уз пену пивских чаше кована трајна пријатељства.
Ни у сновима није профетски могао да наслути,
Да ће сиротоме Берлин бити ратна одступница.

Онда се и наши немачки путеви малко укрестили,
Оним странама водили нас други снови и заноси,
А не бекства од недостојних и тужних живота.

До повратка из предугог, болног немачког егзила,
Верно га чекала Пенелопа у београдском заклону.
Заједно са милом љубом врати се на место удеса,
Дочекан је задахом климе од које је давно утекао.

Више нису песниковој глави биле претња гранате,
Него осетљивој души загушљиве хорске мелодије,
Убојите вербалне ароме, подобне данима ратним.

Након рашчишћених рачуна, чаршијски замршених,
Уследи нови сарајевски реквијем, коначан и заувек.
Поново сеоба, под духовне кровове Српске Атине.

Сретасмо се повремено на песничким послањима,
Путовали у пратњи ћутања, речи у чвор свезаних,
Једино су гласно говориле речи Стеванове песме.
Није се, као ни ја, никад потпуно сабрао у цело.

Настави чемерне баладе, *сарајевски рукојис*,
Сагоре с њима, у сталној борби живота и певања.
У мирној блаженој равници, задуго му не бејаше,
Милосни Господ прерано уцвељеног призва себи.
Песника сломљених крила у земаљском послању,
Нека заслужник на оном свету буде боље среће.
Да га у близини престола дочека нека повластица,
У далеким лукама, сферама бескраја свевидећег.

На земаљској софри светле његове искре речи,
Ни најснажнија кошава неће пламен утулити.
Нека је вечни мир и покој, Стеване, Рабу Божји,
Твојој напаћеној души, тужни човече и песниче!
Палим свећу за твоју душу и душу себе будућега.